

»RADOVI ZAVODA ZA SLAVISTIKU«

Zavod za slavistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu izdaje »Radove« u kojima objavljuju naučne priloge o jeziku i književnosti njegovi članovi. Dosad su izašla 4 sveska »Radova«.

Godine 1956. izašao je prvi svezak s raspravom *Josipa Badalića* »Lav Tolstoj kod Hrvata« i raspravom *Aleksandra Flakera* »Hrvatska novela i Turgenjev«.

Drugi svezak objavljen je g. 1958. U njemu su rasprave *Josipa Badalića*: Juraj Križanić pjesnik Ilirije; *Ive Frangeša*: Stvarnost i umjetnost u Krležinoj prozi; *Mate Hraste*: Strani elementi u hrv. ili srp. narodnom i književnom jeziku; *Josipa Hamma*: Akcenatske opozicije u slavenskim jezicima; *Ljudevita Jonkea*: Osnovni problemi jezika hrvatske književnosti u 19. stoljeću; *Zvonimira Junkovića*: O jeziku Vitezovićeve Kronicke.

Treći svezak iz g. 1959. ima priloge *Ljudevita Jonkea*: Sporovi pri odabiranju govora za zajednički književni jezik u Hrvata u 19. stoljeću; *Josipa Badalića*: Maksim Gorki u jugoslavenskim književnostima; *Aleksandra Šlivarića*: Pripovijesti Janka Leskovara; *Josipa Hamma*: Jedna glagoljska dvanaesteraka pjesma iz 14. stoljeća; *Milana Moguša*: Pogled na današnju senjsku toponimiku; *Jože Toporišića*: Suglasnički skupovi u slovenskom književnom jeziku.

Najnoviji, četvrti svezak iz g. 1961. objavljuje priloge *Turška Čubelića*: Stilsko-izražajne karakteristike naše narodne balade; *Rafaela Bogišića*: Ivan Mažuranić i Marko Marulić; *Aleksandra Šlivarića*: Ljubljana u interpretaciji Juša Kozaka; *Jože Pogačnika*: Idejna struktura Jenkove poezije; *Josipa Urane*: Koji je od triju sačuvanih primjeka originalna isprava Kulina bana; *Eduarda Hercigonje*: O nekim značenjima osnovnih preteritalnih vremena u jeziku Zografskog kodeksa.

»Radovi Zavoda za slavistiku« (prije: »Radovi Instituta za slavistiku«) nabavljaju se uz cijenu od 250 dinara po svesku u Zavodu za slavistiku, Zagreb, Filozofski fakultet, Ulica Đure Salaja b. b. Lj. J.

UZ ČLANAK M. ŠIPKE
»NEKOLIKO RIJEČI O DEKLINACIJI
DATUMA«

U ovom godištu »Jezika« na str. 95—96. (tj. na kraju 3. sveska) objavljen je članak pod gornjim naslovom, u kojem Milan Šipka govori o izrazima kao *prvi (peti) maj (svibanj) i prvi (peti) maja (svibnja)* i sl., i to samo o *deklinaciji* tih i takvih izraza, ne ulazeći (uglavnom) u samo formiranje tih izraza, tj. u pitanje kojim su se drugi prije njega bavili. Slažem se sa Šipkom da se ne može odobriti nedekliniranje tih izraza, kako se to u našim novinama katkada nađe, npr. »Četvrti oktobra u Beču je završena konferencija...«; a istina je i to da ovakvo izražavanje dolazi od autorā »iz nekih naših zapadnih krajeva«. Ali *otkuda* to tim autorima, pisac, po mojem mišljenju, ne pogađa. On kaže: »Razlog tim kolebanjima, izgleda, leži u tome što ljudi ne razumiju karakter veze između riječi *peti* i *svibanj* u izrazu *peti svibnja*.« Međutim, treba znati kako naši ljudi u nekim zapadnim (čakavskim) krajevima govore u *svojem dijalektu*, pa će se vidjeti da je razlog tom kolebanju drugi. Ja sam iz usta naših sjevernih čakavaca čuo npr. pitanje i odgovor u ovom obliku: *Koliko smo ga danas? Danas smo devet maja (svibnja)*. Dakle glavni broj (*devet*), a ne redni. A glavni brojevi (*cardinalia*), kako je poznato, većinom su indeklinabilni, pa je ta indeklinabilnost (u rečenoj svezi) prenesena i na redne brojeve. To je sasvim moguće kod ljudi koji su navikli da u svojem običnom (dijalekatskom) govoru u rečenoj svezi upotrebljavaju glavni broj. A otkuda našim ljudima takvo izražavanje (s glavnim bro-

jem)? To je bez sumnje italijanizam. U talijanskom jeziku, kako je poznato, datum se izražava obično glavnim brojem. Tako je npr. glavni broj upotrijebljen i u naslovu glasovite Manzonijeve pjesme *Il cinque maggio* (što bi, doslovno prevedeno, bilo *Pet maja* ili *Pet maj*).

Kad smo već kod naslova Manzonijeve pjesme, možemo reći nešto i o samom izrazu, tj. dodati nešto raspravi o izražavanju datuma kod nas, o čemu su, kako i Šipka spominje, pisali: M. Rešetar, P. Radivojević i F. Ilešić (u »Našem jeziku« god. 1933-1934) i prof. Hraste (u »Jeziku« god. 1952-1953). Rešetar je preporučivao izraze kao *prvi januara (siječnja)* i sl., kako se govori u našim primorskim krajevima, a odbacivao *prvi januar (siječanj)* i sl., govoreći, vjerojatno s pravom, da je ovo drugo germanizam (prema njem. der erste Jänner), kao što je vjerojatno germanizam (što također tvrdi Rešetar) i kad se kaže *pol osam* (halb acht Uhr) mjesto *sedam i pol*. (I u ovom slučaju naši primorci govore *sedam i pol, sedam i kvarat*, i sl.). Manje je vjerojatno ono što je rekao Ilešić (koji je branio *prvi januar*): da je *prvi januara italijanizam*. Tu je poučan primjer kako je naš pjesnik Petar Preradović, koji je godine 1870. preveo spomenutu Manzonijevu odu, preveo naslov. Preradović je Manzonijevo *Il cinque maggio* preveo sa *Peti svibnja*. Vidimo, dakle, da to nije doslovni prijevod. A poznato je da i Rusi govore i pišu: Сегодня второе марта, первое мая, i sl. Ali kad bi se i utvrdilo (po kojem drugom kriteriju) da je sveza *prvi januara (siječnja)* i sl. italijanizam u istoj mjeri koliko je *prvi januar* i sl. germanizam, opet mi se čini da je imao pravo prof. Hraste kad je rekao da je sveza *prvi januara (siječnja)* »logičnija, bolja, ispravnija«.

Za *prvi januar* bili su Ilešić i Radivojević, za *prvi januara* Rešetar i Hraste. Šipka je uglavnom neutralan. Kao izuzetak on navodi (po Boraniću, kao i Hraste) jedino naziv praznika *Prvi maj*. »jer je ta veza (ali samo kao naziv praznika) priznata na čitavom našem jezičnom području«. Međutim baš je Šipka naveo i naslov jedne poslijeratne pjesme koji glasi *Sjećanje na Prvi maja* (pa i

stih iza toga: *i pišem o Prvome maja*), iz čega se vidi da ni sveza *Prvi maj* nije općenito priznata, nego da se i *Prvi maja* piše i govori.

Nikola Rončević

IZ JEDNOG DOPISA »JEZIKU«

(Upravitelj mi je zabranio predavanje gramatike)

Moj upravitelj doslovno shvaća nastavni program *pouka o jeziku* pa mi je u najnovije vrijeme zabranio predavanje gramatike u osnovnoj školi. On forsira samo čitanku, a nastavu gramatike naziva »gramatiziranjem«. Gramatika je gramatiziranje samo onda ako se predaje onako kako su je predavali naši stari profesori prije prvog svjetskog rata, kada su pročitali paradigmu pluskvamperfekta iz Maretićeve gramatike, zaklopili gramatiku i rekli: »To naučite za drugi put«, a nisu kredu ni uzeli u ruke. Ali ako se gramatika predaje živo, induktivnom metodom, na ploči, uz primjere, ako se gramatika oživi, onda je djeca i te kako vole i aktivna su u radu u gramatici. Ja sam gramatiku u školi oživio i predajem je tako da su je djeca zavoljela, oni dižu ruke i natječu se u odgovaranju, i mogu kazati: vole je više negoli čitanku. Ne možete ni zamisliti koliko im to znanje gramatike služi u srednjoj školi. Imam u srednjoj školi učenika raznog znanja i raznih osnovnih škola, a u toj školi predajem strani jezik. Tu se dakako pretpostavlja znanje gramatike, i učenici iz moje škole lakoćom svladavaju gramatiku stranog jezika, a drugi iz drugih škola, koji gramatike nisu uzimali ili su je vrlo slabo obrađivali, ne mogu nikako na zelenu granu.

To je jedan primjer koji nam pokazuje važnost nastave gramatike u osnovnoj školi. Naši upravitelji forsiraju čitanku i estetsku analizu od koje učenici nemaju velike koristi, jer ako se učeniku samo kaže da je u tom štivu »sočan jezik«, on to ne razumije i nema od toga nikakve koristi, a znanje gramatike živo predavane koristi njegovu mišljenju i daje mu bazu za učenje stranog jezika.

Nastavnik